

Den starka släkten.

ACC. NR. 5885

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Öland Upptecknat av: Lage Nilsson
Härad: Algutsrums hd Adress: Gårdby
Socken: Torslunda sn Berättat av Konrad Nilsson
Uppteckningsår: 1931 Född ~~xx~~ ^{xx} omkr. Torslunda sn
~~xx~~ år 1875

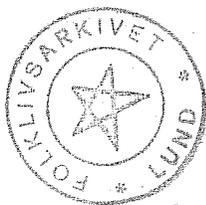
Uppteckningen rör

Sågen om den starka släkten.

foto av meddel.
är bifogat

8 8.

Skriv endast på denna sida!

5885

Den starka släkten.

Avskrift av ett gammalt manuskript, skrivet 1840 och 1854
av en lantbrukare och nämndeman i Norra Möckleby sn, Möckle-
by hd, Öland. Äges av en av hans efterkommande, fröken Kristi-
na Andersson, Gårdby.

Dett är en gammall sägen, att först på 1800talet, el-
ler sist på 1700talet, Lärer skolatt händt en förun-
derlig händelse, Att en bonde vid namn Jan Samuelsson
i Bläsinge, af Norra Möckleby socken och M, härad, Ö-
lands södra Mot då denne förutnemde bonde en gång red
öfver utmarkarne, så fick han höra ett barn grå skri-
ka ta i ett rör, eller kulle, hvarpå han svarade och
sade, gråt icke du lilla barn, ty du skall bli min and-
ra hustru, då nu några år herefter voro gagna så blef
jan samuelsson enkling, och då under ene natt infan sig
en qvinsperson och frågade honom om han ville hålla vad
han lofvat, hvarpå han erindrade sig, och kunde icke

neka dertill, hvarefter blef Lysning, och vigsel

Men J, Sam. blef icke mycket kär åt denna sin hustru

utan hanterade henne flerfaldiga gånger illa, Så hen-

de det sig vid ett tillfälle då han skode då hon och

hult foten på hästen, då skon ej passade, utan var för

haktrång, då sade hon till honom, tag i och rät ut

honom litet, då han svarade tyckte ^{du} att det var mensk-

ligt då hon sade, tag hitt skonn, så skall jag för-

söka, då hon tog i och böjde ihop honom först, och

rätte ut skon tils han blev lagom, då hon och sade, si

du hvad jag och efven kunde göra med dig, så illa som

du har gått ått mej; Men jag är förbjuden utaf min mor

att jag icke skulle röra dig. Och ifrån denna dag våg-

de han sig icke att med stryk traktera henne. Hon fram-

bar och en son åt honom som hete Samuel Jonsson, hvil-

ken/ var ovanligt stark, så att han lyftade en ko ensam

ur en farg, och hov hene (*hene*) i sjön. (detta hende

Σ

5885

4.

vid Farjestaden) denne Samuel Jansson, hade en son som hette Anders Samuelssen men denne var ej så stark, Samuel Jansson hade och en dotter, som hete Brita, hon var och mycket stark, hon hade icke några afkomling Men anders samuelsson hade en son som hette Jan-Andersson, och han har en som heter Anders Jansson och desse senare lefva nu under våra tider, och den ovanliga styrkan är nu alla redan ifrån dem bortgången, . Anno 1840, Och Anno 1854.

Inl. tillsammans med
saml. av Lage Nilsson.

3.

Meddel.
Konrad
Nilsson,
Tävelsrum

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

M: 5885

Landsk. Gland
Hd. Alqutsrum
Sn. Torslunda
By etc.

5.

H.

Br.

L.

Djup

Diam.

Ägare

(Adr.)

Fotogr. av Lage Nilsson
Teckn.

År 1931

Negativ är ej bifogat

5885

Kaurad Wessan, Fävelsrum 1.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6.

Yaväll, säna där gamla historier
det har jag väl hört en del, men
om det är några fakta, det kan väl
ingen säga. Minn föräldrar tala-
de om sådant och många för-
de det för. De talade om en
kort, som var stygg mot sin
hustru och han slog henne.
Han smadde en häst en gång,

Pag, N. Wessan: Pag hen om de storken kläcker.

Skriv endast på denna sida!

Konrad Wesson.

5885

2.

och han stod och såg på. De var
skan inte lagom. Den var
anbringningen för stor ällen för lång.
För lång var del den var. Han
försökte att få den lagom, men
han kunde det inte. "Tag hit,
för jag ser," sa hustrun. "Det
kan du väl förstå att du in-
te kan, när jag inte kan," sa
han. Men han gav henne
skan i alla fall. De tog han
den i händerna och böjde ihop
den och för made den med

Lag, N. 4. Skriv endast på denna sida! Fägnan om den Hovla Ståltan.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7

Konrad Mörner

5885

9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

fingerar ut, så allt den blev lagom.
"Här velän, är du så stark," sa
karlen, "och jag som har slagit
dig in. Det skulle jag då
aldrig ha gjort om jag hade
visst om, att du var så stark."
- Jo, det var hon, svarade hon då,
men hon hade aldrig velat veta
sin kraft.

härvelän [här veldän], uttryck för
riktigt övrigt = konst. Herrens hand!

Lage Mörner. Lagen om den starka katten.

8

Konrad N. N.

5885

4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Äfte all ha berättat detta först.

De Konrad N. N. med all ha-
la om den märkligt världiga kvinnan
som kom jensur naver hälet.

Det var en kard, som hade ett
naver hål borrad i väggen till
det rummet han bodde i. Det
var ett ränd hål som man
jör i väggen vid tillfällen,
när man suor rep. En morgon

naver hål, hål borrad med naver,
så stort vid borrh.

Paga t. l. l. Paga om den starka häkten.

Skriv endast på denna sida!

9

Kaurand & Kaurand

5885

5

Läg det allt mycket vackert fruntimmer
med bod vid honans i sängen. Hon
var vakna och steg och och satte
en plugg i naver hållet. Sen hade
han henne hos sig och de lev-
de tillsammans och hade barn i-
hop. Hon gick ut och inne i arbetet
och var som alla andra män vi tror.
Hon visste ingen ting om var hon
var från. Karlen frågade henne,
var hon var ifrån. Det visste
hon inte, svarade hon. En dag sen

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10

Lage N. Lason: Fågeln som den storken stötte.

Skriv endast på denna sida!

Kamratbrev. 5885

6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

en gång lämnade han på att han
skulle bala om för henne. Att
hon hade kommit till honom
jensom naverhälet. Han tog ur
pluggen och med det samma som
han hade jobbat det, så hade
han skapat om sig så att
han tröp ut jensom naverhä-
let, och han sig henne aldrig
mer.

11.

Laga b. u. s. s. på alla ställen.

5885

Kourad Nörstam föreläsning.

7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12.

Nu berättade Kourad Nörstam. Vi
stod på golvet till hölet i hans hem.
Hans hustru var i rummet bred
vid. Han talade redojerande och med
sina gester vid betydelsefulla stäl-
len i berättelsen. Så som där
hustrun böjer ut skon med hän-
derna och förvar den med fing-
rarna. Jag frågade efter var des-
sa handlingar han såg när. Nej,
det visste han inte. "Har hade katten
fått fall i frun hinner, som var
de stark?" frågade jag. Det hade
han heller inte hört, men han var

Lage Adels: På en av de stora ställen.

Skriv endast på denna sida!

Konst. N. 5885

8.

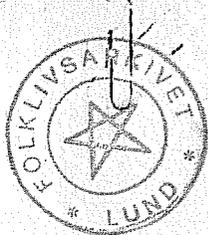
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hanske Olesseus, som som je-
kam naverhilet." förelag Kamrad
N. 5885.

13.

Lage N. 5885: Paj hem om den stora sticket.

Skriv endast på denna sida!

5885

14

Den starka släkten.

Uppt. från Gårdby sn, Möckleby hd, Öland. 1928.

Efter lantbr. Albert Nilsson, Övra Ålebäck, f. omkr. 1865
i Norra Möckleby sn. Uppt. av Lage Nilsson.

— — — — om — g^u — r^h — f^ä —
g^o de h^a f^a h^o om
h^o. — han sk^o h^a
h^a a h^o n^o dan
i f^ag^a.
sa g^u han a
g^u h^o sa g^u.
na han g^u a l^ä

5885

14a

sa at de va ~~br~~ bre
stokna - han had -
pa de skol.

5

has_t, sa han sey alu
 om ato d_{am}. - utan
 y_{ik} bas a h_{ol} (h_{oll})
 u g_{rem}ra. sa pyka,
 en ga g_{or}, sa to de a
 k_led a -g_{rem}ra pa
 has_{ta}, a na han
 sen kom hem, sa ba
 de bas g_{rem}ra han
 y_{ik} - a dro - ato sey.

-g_{am}st - j_{aus} son - som
 Chad g_{am} - han he -

5885

16

bed ant-jans. als hounu
had hans may dan eu
sau te hounu han ble
yft te soogaln me ly-
da das. de va joan
andosan de. - ant-jan
ant-jan-joan.

joan andosan de ha
vat en starko knol -
han oksa - na han
ha vil vis si krafto.
de bro ja proses se-
kol, al de va han som

5885

17

da han kom ke far-
skan ke farja - da had
int sa da halo, utan
da fuk int lono me
farja - au ke ykask
hamurjon, da int. a
da fuk bas si sik int
galo da int pa bron.
da na joan andos an
kom, sa to han en
halokousak au vadeo
ar armon, a sa la han
en pa rogon, som han
bet i kontakten pa-

4

Den starka släkten.

ACC. NR. 5885

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap:..... Öland Upptecknat av: Lage Nilsson

Härad:..... Möckleby Adress:..... Gårdby

Socken:..... Gårdby Berättat av Aug. Nilsson

Uppteckningsår:..... 1932 Född år 68 i Möckleby sn

Uppteckningen rör

Sägner om den starka släkten.

Jag hörde talas om den där gubben,
som har sina efterkommande i
Bläsinge. Han var öfver och red,
öf' i markerne, så de, och
sökte om bråk. Då blev det
det, att då när han kom till
ett stens. Då fick han höra
ett skrik, och det lät som ett
barskrik. Och då så sa han,
när han satt på hästryggen.
"Skrik iul' du till vän. du
ska få bli mi' annu fy'örz."

Föräk: kreatur. vän: vara. fy'örz: hustru.

Ray, N. G. / on. Skann endast på denna sida! Pågå på de öfversta stämben.

Och så blev det int. mer med det.
Utan en lid. skräpser så blev han.
han änt man. Di var det ett
fruntimmer en gång som kom
till honom, ett fruntimmer som
han inte kände. Hon frågade
honom om han kom ihåg vad
han hade loft. De sa de och
så att gubben kände inte på
det och han minnes först inte
vad han kom för. Men nu han
talade om det, så kom han i-

Lag. M. 5885: Papper om Dr. Martin Ståhl.

Hög Adel och de fiele han lov att
jifta sej med henne. Sen ha-
de sägen att säga att han
var stygg mot henne, och
skällde sej vedervärdig och
arg mot henne. Men han var
hälig. Men så en gång, han
skulle slo sina hästar. Han
skulle slo och karnagen
skulle hålla opp foten. så
fiele han inte seon att pas-
sa. Män då sa hon: "Fog hit

Lag. N. 1. 5885: Råge om de starka Nibbe

Aug. Holsten Melbäck. 5885 4.
skou." Men det ville han inte. Men
hon sa i alla fall att hon kunn-
de få den. Och då vill jag min-
nas att min far sa att skou
var för stor. Men hon bockade
ihop skou så att den blev
lagom till hästen. Och då
förvånade gubben sig, men hon
sa: "Här ser du vad jag

förvånade sig [förvånad sig]: blev
förvånad o. tyckte att "det var ag-
lit [ärligt = förvånande].

Lag, N. L. for. Skriv endast på denna sida! De starka stötte.

Hög. No. för M. 5885

5

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

kunde göra det. om jag ville, men
därtill är jag förbjuden av min
mor."

22

Lage N. L. L. Säggen om de starka stället.

Skriv endast på denna sida!

5885

23

Den starka släkten.

Uppt. från Långlöt sn, Runstens hd, Öland. 1928.

Efter en fru Svensson i Åstad.

Obs. materialet härstammar från Småland och Oskar sn i S. Möre hd. Uppt. av Lage Nilsson.

Den berättelsen den har ja hörf, då ja va hemma
också i Småland. De va likadant me hästen å skon
å allting. De va i Oskar socken.

Oskar socken i Kalmar län.

15.

5885

24

Den starka släkten.

Uppt. från Gårdby sn, Möckleby hd, Öland. 1928.

Efter lantbr. Gottfr. Andersson, Övra Ålebäck, f. omkr.

1865 och kom som litet barn med sina föräldrar till Övra
Ålebäck i Gårdby sn, trol. från Runstens sn i Runstens hd.

Uppt. av Lage Nilsson.

de va sn, som kom a
rid varto ut opal vas
marko sa sa han pa
et stal at de va nor
stoo fäst alo dyktel.
reket nokko va han
val ut a han re fram
dit da a stot u parh.
a de va brotop de had

5885

25

des. - da sa han: "ja, ol-
as herabo, sa ska ja ok-
sa ha nu brui han-
fran." da byud' m ok-
sa pa no' ke drict,
man da slo han oro
aksla. a da va sa
skaph at de brand-
bot ha has a gun pa
haston - da da folk nas.
han kintl yantl m
ml no' m da pa de
han loft. et - as ato at

2.

5885

26.

sa kom da emilohu u
flik he hono honom
a pamintom. a han
bled gift me han.
man han va int smol
smol han. han tokh
int om he va gift
me a brotgrab. a
han slo halu oksa.
sa skol de sks en hast
m gor. a da va skou fo
lihon. "ja fa lov a
ga he smea me dan."
sa han "va skol du

g.

5885

27.

de behöu, "sa ho. han begrep
unt no, man sa to ho a
bajrd ke dan, sak dan
ble lajam. da ble han
fos knack. a ho sa te ho-
nom da: 4 sa kou fa ha
jook me dag, mörg
gogs om, om fa had
of vilt (vilt). som va-
jrd han sa - alu a
va ant en bejeli mot
han.

4.

5885

28.

Den starka släkten.

Uppt. från Norra Möckleby sn, Möckleby hd, Öland. 1928.
Efter skräddaren (f.d. båtsmannen) Abraham Larsson Kämpe (kallad "Abrom"), f. omkr. 1840 (nu död) i Norra Möckleby sn. Uppt. av Lage Nilsson.

De va Gammel-Jans far i Bläsinge.

Han gick en gång oppe där ve gravarna på landborgen. Så låg där en ungvaststång å han hörde nån nere i jorden, som bad att han skulle sätta på en ungvast. De gjorde han å så då han lämnade den så frågade han honom: "Va ska du ha för de nu?" - "De blir väl di doter, de," svarade han.

gravarna på landborgen: "jätteggravarna" på Övra Ålebäcks utmark.

3 s.

"Men hon e inte giftasvuxen än," svarade den andra.

"Hon blir väl," sa han då.

Så me tiden så kom de te så att hon ble stor å han ble gift me henne. Men då hade hon gett löfte att hon skulle inte göra något.

Men han va inte snäll mot henne, utan hon fick stryk många gånger.

Så va de en häst, som skulle ha en sko på, så han skulle te smedjan. Men sen, när de skulle lägga på skon på hästen, så va den föt liten, så han sa att han fick lov te smedjan, me den för te få den oppböjd.

Men då sa hon, "De behöver du väl inte. Ge mejskon bara." De trodde han ju inte att hon kunde göra nåt, men hon tog skon å böjde ut den, så den ble lagom.

hon skulle inte göra nånting d.v.s. nånting ont.

5885

30

Då ble han ju alldeles förundrad, när han såg de
å sa: "De kunde ja då aldri tro." Då sa hon: "ja,

ja kan ha bök hop dej i bæggen mör gözo,

Men de har ja inte gjort. De här de va ba-
ra så du skulle se va ja dugde te."

Sen gick han ju lov å va rar ve henne å slo hen-
ne inte.

jag kunde ha bök / höjt / ihop dej i bægge än-
dar många gånger.

5

Den starka släkten.

Uppt. från Algutsrums sn, Algutsrums hd, Öland. 1929.

Efter en lantbrukarehustru, fru Jansson, Rosendorg.

Uppt. av Lage Nilsson.

Fru Jansson, Rosenborg gav en del fragmentariska upplysningar om sägnen om den starka släkten.

- - - - de sa att de va i Bläsinge (som det skedde).

- - fruntimmert va så starkt - - - - - karen va allti

sträng - - - - de skulle sko en häst - - -han slo'

hästen då han inte fick skon te passa - - - - -

5885

32

Den starka släkten.

Uppt. från Runstens sn, Runstens hd, Öland. 1929.
Efter lantbr. Emil Danielsson, Dystad, f. omkr.
1865 i Dystad, Runstens sn. Uppt. av Lage Nilsson.

Obs. Materialet härstammar från Småland (se nedan!).

De va folk, som kunde bli gifta me underjordis-
ka, å deras barn ble så förfärligt starka.

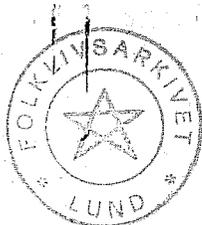
Mi hustru, Malvina, berättade från Småland att
de va en, som kom ve ett rör å hörde ett barn
skrika där. Då sa han: "Tyst du ska få ble mi and-
ra kärng." Sen ble han änkring. Å sen ble de gif-
ta. Hon va mycke underdånig å va allti bra. Men
han, han va inte snäll mot 'a. Han slo henne två å
me. Sen en gång så skulle de sko en häst. Då va

fru Malvina Danielsson från Urshult, Kronobergs l.

Skon för liten eller hur de va. Han tänkte sej
te gå te smedjan då å sa att han va tvungen te
de. Då sa hon: "De behöver du väl inte." Sen
därpå så böjde hon ut skon me de attk hon satte
tummen å pek fingern i den å skiljde sen ~~te~~ fing-
rarna så skohakarna böjdes ut. Då han så de ble
han helt förvånad. Då sa hon: "Ja, ^{ja} ~~ja~~ har vatt
underdånig, för ja e din kärng, men ja hade inte
annat behövt än te knäppa te dej me fingern, de
förstår da."

Sen efter de så levde de alltid mycke bra tesam-
mans.

Den starka släkten.

5885

Uppt. från Norra Möckleby sn, Möckleby hd, Öland. 1928.
Efter lantbr. Gottfr. Andersson, Bläsinge, f. omkr. 1870
i Bläsinge, N. Möckleby sn. Uppt. av Lage Nilsson.

--- de va om joan andosons
farfa --- de va väl-gäm-
mol-jän, som han heterd -
alo kaldras foo --- som de de
sköl va. skoo -a ryshet kraf-
te va han ju okra. sa va
han da -a arbetrd -da pa
en lot. da e et roo -deo, a
ja kan vis va de e (= ligger)

11 sidor

nasomhåll. ho de sa nu va,
sa loklod de bröbak daa - -
sa kom de op en vgs kvast;
a sa ba de honom al han
sköl sät på en vgs kvast al
dam. de jod han da -
son va de en luma, sa kom
de op en fin vets bols daa.

en annan gång sa la han ve
de da. neol. da head han
st ban skrike daa. - "hi",
du lil ban, "sa han, "ska

5885

36

du fa ble mi ano fjarng! --
a sanna me tin se kom da
op e fuu frokon be honom
a hansas moo. a de sa be
honom va han had lov-
a sa jftod de saf. som
skol de sko on hast. de
jod de, alke galu banna da.
a da skol ho hol op foton.
Ida va da fokanal al du
int kan hol op foton, sa
han. som ba de de at
skou va fo liton alo fo
sko oksa. sa at han skol

5

5885

37

ga alo m hamo alo e oks
pa slo le' dan. man da sa
ho: "je may dan bas," sa --
bokl ho pa at ho skob
joo dan rekki. sa sa ho som.
4 nu v du va ja duyo ke /
va de kon ja ha jool me
dej oksa om ja had
vel !

son had de ban oksa-en
pof k de - de va joo an
dosons faas fao. - de va

4.

5885

38

han som hetsd-gämsel-jän.
han va en allos fostrak le
sloots. en-gog sa had
han vat at gan a jet
hem da. fran me tua sloo
kong me fot. som han had
me sa. dom la han da
oro regon pa et hestkrak.
fast de va moke logh,
sat de orkod inl heston
me. - 'fasa, du get-
stako, sa han, du orko
inl me! - da fa ja vat
bas de galv da. - a sa to

f

5885

39

han de a ba hem de.

--- "for i v_ala", brukod
han sag - så ja (han sat
allt hé: "så ja") - for i va-
la, så ja - da kon on fa
äl st sönsikt a e brö-
kät, så ja. nu sa fa
on int ant an on fläsk
bet a e bröjiv."

Ett annat yttrande, som Gammel-Jän brukade fälla enl.
denne meddelare, handlade om att förr i världen, då
kunde man få kroppkakor med fläsk i - nu var det bara
sill. Detta kan jag inte på grund^a av primäran^t:s
bristfällighet återge på dialekten.

6

5885

40

de lemsd sin skal i æv-
ros ningsæ for; sæ, som de
kalod ævrosningsæ. - a nokol-
byboa hād e fary da, som
de skōl ha ovo sin sæ pa
te stan. - vætlea de va
alle stramo - stju, a vil
va fo mas, an dan hās
pa østo sin. de va en
vekolbybōu da, som hād
let in e ko pa farya,
a skōl ha han me. de
sa te hon hōvam. "ha
ja let det han, "sva-

f

5885

41.

nd han, "sa ska ho me
-aksa. - sa kam gam-
mol-jau nas da. " vil
du ka deu kou frayed
han." da svarrd han hao
som forul at had han
let det han, sa skol
ho va oksa. da juk
gamol-jau hao nas i
faya, a svarrd kou
ovoboo. " vil du ka
vao pa han nu, sa ja"
sa han.

8.

5885

42

de va en gog i arnst i a-
merika. dan lego i pau-
rylv_{en}na. a v va da pa
sam gog - joan andoson
(-gamml-jans son) - a ja ja
va og da. man han va
alo au ja; se han kou kal
va en fyttyffau ao. de
va i e min da de brot
kol, v arbetod. joan juk
pa fyttyffat da das. de va
leksam (e spill alo va en
sku sej sam de fyttyff me

9

5885

43

en vagn i de store da da me
en liden korp also pika.
som da vagnen va fram
sa trokk de pa en
levo, sa dan hjoed. -
fast ma dan va fram
sa gjoed de dan en bil.
da va de okse kalle-
ens, som arbejdede des.
da va int sa stark sa
da raad int. da jek da
et pa tre stoken a god
vagn. da sa basen te
jou. sey, jak, ga bol a

10.

5885

44

fofalp dom me dan
de varu. "han kan út
et ol dyrlska da, utan sa
guk han fram: "and en me
eo pofka, sa kan, sa lo
han me dan en han -
den a la dan pa bagou,
a ga dan et skof sat dan
lakrd enda fram. a ka-
luna, de blid alios foshrek,
de trid at han va arj
pa dom.

11

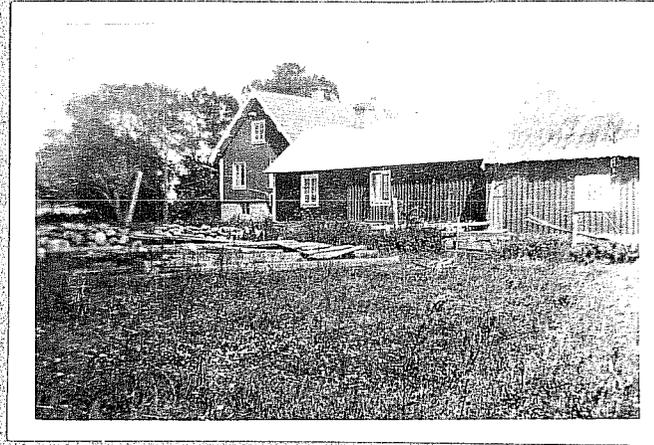
M: 5885

Till saml.

Den starka släkten

Öland
Möckleby hd
N. Möckleby sn
Bläsinge

Ternströms gård. (Foto från söder)

Lagaffilifon
somm. 1928